

In zijn conclusie (blz. 165-168) stelt de schr. terecht dat de toestand bij de Amsterdamse Admiraliteit een goed beeld geeft van de toestand van Nederland als zeemogendheid, daar van de vier overige colleges in het onderhavige tijdperk alleen het Rotterdamse nog enigszins meetelde, terwijl Zeeland nauwelijks en Westfriesland en Friesland vrijwel niets meer tot de zeemacht bijdroegen. Dat de ogenschijnlijke verbetering van de toestand van het Amsterdamse college tussen 1725 en 1740, zowel kwalitatief als kwantitatief, in vele opzichten meer schijn dan werkelijkheid was en dat het aan moeilijke omstandigheden niet het hoofd kon bieden, wordt in het boek overtuigend aangetoond. Ook het 'redres' onder Willem IV bracht geen wezenlijke vooruitgang.

Een drietal bijlagen, bevattende een overzicht en gespecificeerde gegevens omtrent alle schepen, de aantallen en charters van de schepen, die jaarlijks in zee waren, alsmede de vlagofficieren en kapiteins van de Amsterdamse Admiraliteit over de jaren 1713-1751, een samenvatting in het Engels en een register van persoons- en scheepsnamen besluiten het werk. Na het bovenstaande, dat de rijke inhoud natuurlijk maar zeer matig recht kan doen, is een verder woord van aanbeveling overbodig.

J. HOVY

J. L. F. ENGELHARD, *Het Generaal-Plakkaat van 31 juli 1725 op de Convoeien en Licenten en het Lastgeld op de schepen. Een studie over de heffing der in- en uitvoerrechten van de Republiek der Vereenigde Nederlanden, hoofdzakelijk tijdens de achttiende eeuw* (Assen: Van Gorcum en Comp. N.V., 1970, x + 353 blz. Met, los ingesloten, 2 bijlagen, f 45,-. Proefschrift Utrecht; ook verschenen als: Bijdragen van het Instituut voor Rechtsgeschiedenis der Rijksuniversiteit te Utrecht, VII).

Het plakkaat van 1725 op de Convoeien en Licenten ca. heeft sedert zijn uitvaardiging tot op heden veel aandacht getrokken, eerst van politici en kooplieden, later van historici en economen. In vrijwel ieder werk, dat op de een of andere wijze over de economische geschiedenis der achttiende-eeuwse Republiek handelt, is het min of meer uitvoerig ter sprake gekomen, zowel in onze eeuw als in de vorige. Natuurlijk werd het plakkaat hierbij overwegend benaderd vanuit het gezichtspunt van handelsgeschiedenis, handelspolitiek of fiscale geschiedenis. Het juridische aspect, het plakkaat ca. als wetgeving, is nooit object van een afzonderlijke studie geweest, ook niet in de vorige eeuw, toen de economische geschiedenis toch overwegend door juristen werd beoefend.

In deze leemte nu wil het werk van Dr. Engelhard voorzien. Hij behandelt in zijn boek de tarieflijsten der Convoeien en Licenten slechts vluchtig en roert het handelspolitieke aspect slechts aan wanneer dit in verband met zijn thema onvermijdelijk is. Het boek bevat veel meer dan de hoofdtitel, en zelfs de ondertitel, aangeven. Vooral de geschiedenis van de middelen te water wordt zeer uitvoerig behandeld. Voor de eerste maal in de literatuur wordt er hier op gewezen dat de Convoeien en Licenten in 1572 een heel ander karakter kregen dan zij tevoren vertoonden, ondanks de continuïteit in benaming: in de Middeleeuwen waren zij retributies, d.w.z. betalingen door belanghebbenden voor werkelijk bewezen diensten (hoofdzakelijk convooieringsdiensten); de C. en L. 'nieuwe stijl' waren echte belastingen geworden, d.w.z. herringen in het algemeen belang, ook van hen, die niet profiteerden van de diensten, die met deze gelden werden bekostigd. Zij droegen echter het karakter van bestemmingsheffingen en werden beheerd en besteed door de admiraliteitscolleges. Over deze colleges geeft de schr. dan ook een zeer uitvoerige uiteenzetting.

De hoofdstukken III en IV zijn aan het hoofdonderwerp gewijd: zij bevatten een uit-

voerige analyse van het plakkaat van 1725. Daarbij konden vanzelfsprekend alleen de voornaamste punten van deze 254 artikelen tellende wet in detail worden besproken. Heel interessant is wat de schr. met betrekking tot de structuur van het plakkaat opmerkt. De grote uitvoerigheid wordt verklaard uit de omstandigheid dat de particularistische structuur van de Republiek slechts weinig delegatie aan uitvoerende organen toeliet. Dientengevolge was een tamelijk beknopte wet, die slechts de hoofdzaken regelde, terwijl de rest naar uitvoeringsbesluiten werd verwezen, onbereikbaar. De analyse van het plakkaat levert veel interessante uitkomsten op. Als (los ingesloten) bijlage is toegevoegd de volledige tekst van het Generaal Plakkaat in fotomechanische herdruk, niet naar de uitgave van Scheltema in 1725, doch naar die van J. Bouwmeester e.a., in *Algemeene verzameling vanplacaten* enz., 1725-1813, verschenen in 1814. De tarieflijst en andere bijlagen bevinden zich hier niet bij.

Thans enige op- en aanmerkingen ten gerieve van de lezer. De historische speurzijn van de schr. blijkt uit zijn kritiek op Ratte, *Ned. doorvoerpolitiek*, blz. 22, en Hovy, *Voorstel van 1751*, blz. 126 (vgl. ook 258), die de bekende secretaris van de Amsterdamse admiraliteit tijdens Willem Til, Hiob de Wildt (overl. 1704), in de jaren na de Spaanse Successie-oorlog uit zijn graf wilden laten herrijzen om de admiraliteitscolleges in hun benarde financiële toestand met raad en daad bij te staan! Wij moeten hierbij wel denken aan diens zoon en opvolger David de Wildt (zie over hem vooral ook: Bruijn, *De admiraliteit van Amsterdam*, blz. 47). In dit verband vestig ik de aandacht op hetgeen Dr. Engelhard op blz. 74-80 zegt over de 'initiatiefnemers' van het plakkaat. Inderdaad blijkt hierover uit de archivalische bronnen bijna niets, maar wij moeten wel bedenken dat de advocaten-fiscaal en secretarissen der admiraliteiten steeds een belangrijke rol speelden bij de voorbereiding van wettelijke maatregelen inzake de middelen te water en wat daarmede samenhang. Men zie hierover ook Bruijn, *Admiraliteit*, 46-47. - Op blz. 78 wordt betoogd dat Slingelandt zich niet met de C. en L. heeft beziggehouden, doch op blz. 309-311 wordt diens mening over de admodiatie aangehaald. - Blz. 87: het is onjuist dat het transitostelsel zich niet met de vrijhandelsgedachte zou verdragen; integendeel, maar vervangt men 'vrijhandelsgedachte' door 'stapelmarktbelang', dan is de these aanvaardbaar; op blz. 97 wordt wel van de stapelmarkt gesproken in dit verband, doch ook daar wordt de vrijhandel primair gesteld, ten onrechte, want men was in de Republiek vrijhandelsgezind omdat dit in de meeste gevallen uit het stapelmarktbelang voortvloeide. - Blz. 88, sub 2: de betekenis van het PI. 1725 en de C. en L. in het algemeen voor de vorming van een bovengewestelijke eenheid wordt hier toch wel zeer overdreven voorgesteld; daarvoor ontbrak te veel aan de toepassing. - Blz. 103, noot 5: het vraagstuk van de verdeling der admodiatie-gelden van de V.O.C, onder de admiraliteitscolleges, waarvoor Becht, *Statistische gegevens*, 181, vgl. aanvullingen enz., blz. XX, geen oplossing wist, kan worden opgehelderd door raadpleging van de bron, die genoemde auteur zelf aanhaalt, t.w. *Groot-plakkaatboek*, IV, 1329; men zie ook: Hovy, *Voorstel van 1751*, 142, en Bruijn, *Admiraliteit*, IA. - Blz. 159: de reden van de jaarlijkse opschorting van toepassing der artikelen 125, 132 en 170 (paspoorten bij goederen, langs de rivieren en over land ingevoerd), die de schr. onverklaarbaar acht, vindt men uiteengezet in *Voorstel van 1751*, blz. 205-214. - Blz. 233: het probleem van de heffing van het Veilgeld in 1652, de 'veillijst' enz., zie *Voorstel van 1751*, blz. 141, noot 153. - Blz. 303-313, vooral 312-313: het is jammer dat de schr. met betrekking tot de praktijk der admodiatie in de zeventiende eeuw het boek van Snapper, *Oorlogsinvloeden op de overzeese handel van Holland*, blz. 500 (vgl. documentaire bijlage, bijvoegsel no. 2) kennelijk niet heeft geraadpleegd; Snapper heeft deze zaak nauwkeurig onderzocht en bevredigend opgelost. - Blz. 316: Zeeland vormde door zijn ontduiking van voorschriften

en tarieven der C. en L. geen serieuze concurrent voor de andere provincies; deze praktijken stelden de Zeeuwen echter wel in staat, een restje van de zeehandel voor hun gewest te behouden.

Het boek als geheel vormt een verdienstelijk stuk werk. Vooral de voortdurende vergelijking van de toenmalige wetgevingstechniek met de huidige is zeer leerzaam. De beantwoording van de vraag, in hoeverre het plakkaat tot zijn recht komt tegen de achtergrond van het toenmalige juridischedenkpatroon, moet ik aan de rechtshistorici overlaten. Daar echter vele 'eigenaardigheden' verklaard moeten worden uit de economische omstandigheden en de economisch-fiscale politiek van die tijd, had de schr. op enige punten m.i. toch meer profijt kunnen trekken uit de voorhanden economisch-historische en fiscaal-historische literatuur. Hoewel dit boek in de eerste plaats is bedoeld als rechts-historisch werk, zal het ook voor historici, die zich toeleggen op de economische en institutionele aspecten van onze achttiende-eeuwse geschiedenis, tot de 'verplichte literatuur' gaan behoren.

J. HOVY

DANIEL A. MILLER, *Sir Joseph Yorke and Anglo-Dutch Relations, 1774-1780* ('s-Gravenhage: Mouton, 1970, f 28,-).

This breezily written, distinctly superficial study supposedly deals with 'relations' between England and the United Provinces during the six years prior to the Fourth Anglo-Dutch War. It also sets out to prove that Sir Joseph Yorke, English representative at The Hague for nearly three decades, was justified in advocating 'unrelenting firmness' towards the Republic, and was unfortunate both at the time and in his historical reputation because his superiors would not back him up. Sir Joseph blamed the Dutch because their merchants still wished to avail themselves of trading rights allowed to neutrals towards their country's enemies by the century-old Anglo-Dutch commercial treaty of 1674. The author of this study would like to see a biography of Yorke, whom he considers a worthy son of Lord Hardwicke. But all the same he shows us Yorke making, as he always had done, all manner of enemies at The Hague, and all manner of mistakes in dealing with Dutch ministers.

I agree with the author that Sir Joseph needs at least a biographical article. But this will need to be based on a good deal more than on its subject's own letters, the main source for this study, or on the well-known laudatory Yorke family history which provides a third of the citations to the biographical chapter we are presented with here. Moreover, it is surely axiomatic that 'relations' between two countries cannot be fairly represented unless both are given at least a hearing? References to Dutch secondary works are mainly to respectable but already in some parts long reconsidered Standard outlines, admittedly including the magisterial Blok and Colenbrander. But recent monographs appear to have been totally ignored. And the only Dutch source material is the collection of extracts made many years ago by Professor Kramer from the Koninklijke Huisarchieef and published as the fifth series of the *Archives de la Maison d'Orange-Nassau*. For too long non-Dutch historians have regarded these as indicative of all shades of official Dutch opinion. We have also fallen into the trap, as our author does here only too obviously, of supposing that what was written home from The Hague by English or other foreign representatives should be taken as truly indicative of what was going on (our author, it appears, has seen hardly any accounts except those of Sir Joseph). As no eighteenth century power was able to manipulate Dutch policy to suit its own interests, it does not seem likely that any diplo-